

J czmie zwyczajny (*Hordeum vulgare* L.)

Charakterystyka:

Mimo, że rodzaj czmie (*Hordeum* L.) jest reprezentowany na świecie przez około 30 gatunków, to do roślin uprawnych zalicza się tylko jeden gatunek – j czmie zwyczajny (*Hordeum vulgare* L.). od najdawniejszych czasów j czmie był uprawiany w trzech starożytnych centrach: chińskim, bliskowschodnim i etiopskim. W obrębie uprawianych podgatunków j czmienia (ssp. *polistichon*, ssp. *distichon*) wyróżnia się liczne odmiany botaniczne (var.). J czmie jest rośliną jednoroczną jary (wysiew wiosną) lub ozimą (wysiew jesienią) dorastającą do 100 cm wysokości, przy czym formy jaresni sze (do 90 cm). Składa się z miodrzywli poprzedzielanych w złami (kolankami). Liście lancetowate, w kształcie pszenicy, pokryte woskowatym nalotem. Kwiatostanem jest kłos o różnym stopniu zbitych, w zależności od odmiany. Po dojrzewaniu kłosy zbite pozostają wyprostowane, natomiast luźne, w których ziarno jest wiszące – zwisające. Ziarniak (ziarno) j czmienia jest częściowo złożony z plewkami (u odmian oplewionych, wiszące) lub pozbawiony plewek (u form nagoziarnistych). Ziarno może mieć kształt wrzecionowaty lub baryłkowaty i jest wyposażone w charakterystyczny szczoteczki z włosków. Najważniejszym sposobem wykorzystywania ziarna j czmienia w przemyśle jest produkcja słodu używanego do produkcji piwa oraz, w krajach anglosaskich – whisky.

Uprawa:

J czmie ozimy najlepiej uprawiać po roślinach strączkowych (groch) lub po zbóżach jarych (owies), natomiast jary po roślinach okopowych. Słabo konkuruje z chwastami i jest wrażliwy na choroby grzybowe. Zbiór przeprowadzany jest w różnych fazach dojrzałości w zależności od przeznaczenia ziarna. Ziarno przeznaczone do przemysłu browarniczego zbiera się w fazie pełnej dojrzałości.

Odmiany botaniczne:

- J czmie sześciorzędowy (var. *hexastichon*) – o krótkim, redniozbitym kłosie;
- J czmie czterorzędowy (var. *tetrastichon*) – o długim i luźnym kłosie;
- J czmie zwisły (var. *nutans*) – o długich i luźnych kłosach, które w fazie dojrzewania pod ciężarem ziarna zwisają do dołu;
- J czmie wyprostowany (var. *erectum*) – charakteryzuje się ziarnem o dużej zawartości białka, przez co lepiej nadaje się na paszę.

Piemiennictwo:

Szempliński W. (red.), 2012, Rośliny rolnicze, Wydawnictwo UWM, Olsztyn;
Jasińska Z., Kotecki A. (red.), 2003, Szczegółowa uprawa roślin tomy I, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław;
Ceglarek F. (red.) 2002, Szczegółowa uprawa roślin rolniczych: Morfologia i biologia roślin, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce

J czmie dwurzędowy
(fot. Bene 16, GNU Free Documentation License)